

## Oprava důvodů rozhodnutí

### ИСПРАВЛЕНИЕ МОТИВОВ РЕШЕНИЯ

### THE AMENDMENT OF THE GROUNDS OF A DECISION

JINDŘICH HRDLIČKA

#### I.

Potřeba zabývat se problematikou opravy důvodů rozhodnutí, vydaného v občanském soudním řízení, vyplynula z několika příčin. Především k tomu vybízí již sama skutečnost, že jde o právní prostředek, který je do našeho občanského procesu zaváděn nově a — pokud je autoru známo — nemá vzor v obdobném ustanovení jiných procesních kodexů. Zdá se to potřebné tím spíše, že se vyskytovaly v diskusi o návrhu občanského soudního řádu i nezávisle na ní hlasy doporučující, aby k plnění úlohy, jemuž má tento prostředek sloužit, byl zvolen prostředek jiný. Dokladem toho, že vyjasnění podstaty a funkce tohoto nového právního prostředku bude užitečné, je konečně i to, že se i v denním tisku objevily komentáře zkreslující jeho podstatu.

Ustanovení § 165 osř., které je předmětem těchto úvah, má toto znění:

„(1) Pokud odůvodnění rozsudku nemá podklad ve zjištění skutkového stavu, může účastník před tím, než rozsudek nabude právní moci, navrhnout, aby odůvodnění bylo opraveno.

(2) Nevyhoví-li soud prvního stupně návrhu, předloží věc odvolacímu soudu, který o opravě rozhodne.

(3) O opravě důvodů rozhoduje senát usnesením. Jednání není třeba nařizovat.“

Zavedení opravy odůvodnění rozsudku odůvodňuje důvodová zpráva tím, že jím mohou být dotčeny oprávněné zájmy účastníka, takže je namíste poskytnout možnost přezkoumání odůvodnění.

Poněvadž úkolem soudů, který je činný v občanském soudním řízení, je zajišťovat nejen ochranu práv občanů a organizací, nýbrž i ochranu jejich oprávněných zájmů (§ 1 osř.), představuje toto ustanovení nepochybně vyplnění mezery, vyskytující se podle dřívějšího právního

stavu v našem občanském procesu, neboť jistě je namístě, aby byla poskytnuta účastníku ochrana i tehdy, jestliže neprávem byl jeho zájem dotčen odůvodněním rozsudku.

Je jasné, že potřeba ochrany tohoto zájmu vyvstává jen v tom případě, když účastník se nemůže cítit dotčen na svých právech rozhodnutí, tj. v případě, že jeho návrhu bylo vyhověno. Jinak ochrana jeho zájmů je dostatečně zajištěna tím, že může podat opravný prostředek proti rozhodnutí, jehož výrokem se cítí zkrácen na svém právu. Tím pak docílí nápravy nejen, pokud jde o právo, o němž bylo rozhodnuto, nýbrž i pokud jde o jeho zájem, který byl dotčen důvody rozhodnutí. Je to důsledkem toho, že soud II. stupně, přezkoumávající napadené rozhodnutí, zkoumá jeho správnost i se zřetelem na jeho odůvodnění.

Tento stav je dán platnou úpravou, podle níž účinky závaznosti jsou propůjčeny toliko výroku pravomocného rozhodnutí, nikoliv i jeho důvodům (§ 159, odst. 2 osř.). Důsledně pak zákon nepřipouští odvolat se jen proti důvodům rozhodnutí (§ 202, odst. 2 osř.).

Je třeba si položit otázku, zda tato úprava je správná či zda nebylo správnější řešit věc jiným způsobem, konkrétně tím, jakým je řešena v zákonodárství Sovětského svazu.<sup>1)</sup>

Stalo se tak teprve uzákoněním Zásad občanského soudního řízení Svazu SSR a svazových republik (zák. z 8. října 1961, Vědomosti Věrchovno Sověta SSSR č. 50, čl. 526), neboť předtím nebyla otázka právní moci důvodů rozhodnutí a samostatné jich napadatelnosti zákonem řešena. Judikatura Nejvyššího soudu RSFSR podle Abramova<sup>2)</sup> stála původně na stanovisku, že důvody rozhodnutí nenabývají právní moci. Obrat v nazírání na tyto otázky se datuje asi od r. 1941, kdy zejména z některých rozhodnutí pléna Nejvyššího soudu SSSR lze vyvodit podle Abramova, že právní moci nabývají netoliko výrok rozhodnutí, nýbrž i jeho důvody. Abramov považuje tento názor za jedině správný a upřesňuje řečenou zásadu tak, že v právní moc vstupuje nejen výrok rozhodnutí, nýbrž i jeho důvody, přesněji ty soudem zjištěné skutečnosti a právní vztahy, které se jeví jako základ rozhodnutí. Nevstupují v právní moc ty důvody a úvahy soudu, které jsou jen motivy rozhodnutí v pravém toho slova smyslu. Stanovisko právní teorie sovětské k této otázce nebylo jednotné, na opačném stál zejména Polumordvinov, s nímž Abramov polemisoval ve svém Sovětském občanském procesu z r. 1948. Názor Abramovův a Nejvyššího soudu SSSR však zřejmě převládl, neboť

1) Prvý návrh osř. pro připomínkové řízení neměl ustanovení o nepřipustnosti samostatného napadání důvodů rozhodnutí a vysvětlivky k návrhu odůvodňovaly připuštění samostatného napadání důvodů úvahou, že soudy jsou povolány i k ochraně oprávněných zájmů občanů, které mohou být porušeny odůvodněním rozhodnutí. Dodávaly ovšem, že to nic nemění na tom, že důvody nenabývají právní moci.

2) Sovětskij graždanskij proces, Moskva 1952, str. 277 a 278.

došel jasného výrazu v citovaných Zásadách občanského soudního řízení (dále jen Zásady). V čl. 39 Zásad se totiž stanoví, že potom, co rozsudek vstoupí v právní moc, nemohou strany ani ostatní osoby, které měly na věci účast, a stejně jich právní nástupci obrátit se na soud s tímž žalobním žádáním na stejném základě spočívajícím, ani popírat v jiném řízení skutečnosti a právní vztahy soudem zjištěné. V komentáři k Zásadám, vydaném v redakci P. J. Bardina (v Moskvě 1962), se k tomu uvádí, že tímto ustanovením se odstraňuje možnost dalších sporů ohledně skutečností a právních vztahů soudem v rozhodnutí zjištěných a v případě, že takto zjištěné skutečnosti nebo právní vztahy se objeví mezi podklady nové věci projednávané mezi týmiž stranami, je třeba takové skutečnosti posuzovat soudem jako preudiciálně zjištěné, čili předurčující, tj. nesporné (str. 150).

Teoretický podklad těchto ustanovení považuji za pochybený a důsledky jejich používání v praxi za škodlivé.

Význam a funkce výroku soudního rozhodnutí na jedné straně a jeho důvodů na straně druhé je zcela rozdílná. Konečným cílem soudního řízení je závazné rozřešení určité konkrétní otázky, s níž se účastníci obrátili na soud nebo kterou soud projednává a řeší bez návrhu. Toto závazné rozřešení se děje výrokem soudního rozhodnutí a v zásadě tedy je vlastně řečený cíl soudního rozhodnutí dosažen již vydáním tohoto závazného výroku. Ostatně v některých případech se soudní rozhodnutí, a to dokonce i rozhodnutí o věci samé, omezuje toliko na vydání výroku, jak je tomu v případech vydání platebního rozkazu nebo směnečného (šekového) platebního rozkazu (§ 172 a § 175 osř.). Jestliže soud, zejména soud socialistický, nezůstává podle ustanovení zákona při tom, že toliko vysloví závazné rozřešení věci, nýbrž je také odůvodňuje, činí tak krom jiných důvodů (je to prostředek vlastní kontroly správnosti rozhodnutí i kontroly jeho správnosti v opravném řízení a v neposlední řadě i kontroly veřejnosti) zejména proto, aby účastníky řízení o správnosti rozhodnutí přesvědčil, tedy z důvodů výchovných. Tím vším se však dostávají výrok rozhodnutí a jeho odůvodnění do nerozlučné dialektické jednoty, která je vážně narušována, jestliže se připustí existence závaznosti každé z obou složek samostatně a jako důsledek toho, možnost samostatného napadání důvodů rozhodnutí, bez současného napadení jeho výroku.

Připuštění samostatné závaznosti důvodů rozhodnutí, zejména skutečností v něm zjištěných, je však teoreticky pochybené podle mého názoru i z jiného hlediska. Soudní rozhodnutí jako akt státní moci při výkonu spravedlnosti se vyznačuje tím, že — stane-li se pravomocným — závazně upravuje, popř. vytváří (při tzv. konstitutivních rozhodnutích) právní vztahy mezi účastníky, s těmi účinky, že jeho respektování těmi,

pro něž je závazné, lze vynutit. To neznamená nic jiného, nežli možnost uskutečnit vůli vyslovenou orgánem státní moci ve výroku rozhodnutí i proti vůli toho, jemuž je tento příkaz určen. Platí to nejen o výrocích na plnění, nýbrž i o výrocích určovacích. (Vysloví-li soud, že právní vztah vyplývající z práva na osobní užívání bytu mezi účastníky existuje, pak se účastníci musí důsledkům z toho vyplývajícím podrobit, tzn. uživatel musí platit úhradu za užívání bytu, organizace toto užívání umožnit, atd.) Nejmarkantněji je to patrné u rozhodnutí nesprávných, která — dokud nebyla zvrácena mimořádným opravným prostředkem — jsou závazná a ve svých důsledcích vytváří právní vztahy odlišné od těch, jež vyplývají ze subjektivních práv účastníků.<sup>3)</sup>

Jestliže soud zjistí podle citovaného ustanovení Zásad závazně určitou skutečnost v důvodech svého rozhodnutí nesprávně, nic se tím na této skutečnosti nezmění, neboť není v silách vůle, ani když je to vůle orgánu vystupujícího jménem státu, měnit v tomto smyslu skutečnost.

Význam závaznosti zjištěné skutečnosti se tedy omezuje na to, že pro soud a subjekty, na něž se závaznost vztahuje, platí za pravdivou (pro veritate habetur). Jaký je smysl této domněnky? Je-li ona skutečnost zjištěna správně, tj. v souhlase se skutečným stavem, pak není třeba stanovit závaznost tohoto zjištění. Budou-li účastníci v jiném sporu její pravdivost popírat, pak při správném postupu soudu nemůže být výsledek zjišťování jiný. Jestliže však nebyla správně zjištěna, pak má být jedno porušení zásady materiální pravdy násobeno dalším? Dojde-li soud při zjišťování téže skutečnosti k závěrům vzájemně se vylučujícím, pak to znamená, že jeden z nich je nesprávný a je třeba odstranit to rozhodnutí, které je na něm vybudováno. Je problematické v zájmu často jen pomyslné hospodárnosti řízení stanovit preudiciálnost fakt zjištěných popřípadě nesprávně.

Je to tím nebezpečnější, že pozornost soudu i účastníků při zjišťování skutečností jest zpravidla zaměřena určitým směrem, tj. na okolnosti přímo rozhodné pro rozřešení otázky, o níž jde v projednávané věci. Tomuto nebezpečí se zřejmě snaží čelit Abromovovo zpřesnění účinků závaznosti, o němž byla zmínka shora. Kde však nalézt přesné a spolehlivé dělítko pro to, které skutečnosti a právní vztahy se jeví jako základ rozhodnutí a co je pouhým „motivem“ rozhodnutí?<sup>4)</sup>

Leč i kdybychom připustili, že se nám podaří vést přesnou hranici mezi těmi zjištěnými skutečnostmi, které tvoří základ rozhodnutí a nabývají tedy podle pojetí Zásad právní moci a ostatními, které se ne-

<sup>3)</sup> Viz o tom blíže Hrdlička: Právní účinky rozhodnutí, která jsou v rozporu se skutečnými právními poměry, Právník 1963, č. 7, str. 550.

<sup>4)</sup> Na tuto obtíž správně upozorňují Nathan a Püschel v článku: Zum Wesen und Umfang der Rechtskraft der gerichtlichen Entscheidung in Zivilsachen, Staat und Recht, seš. 12, r. 1962, str. 2231.

stávají závaznými, neodstranili jsme tím nebezpečí podceňování určitých skutečností se strany soudu a účastníků (těch zejména), kteří v důsledku toho k otázce správnosti zjištění těchto skutečností se nestaví dost odpovědně. Je to v těch případech, kdy určité skutečnosti mají několikeré právní následky a kdy pozornost účastníků je zaměřena jen na ty, které jsou rozhodné s hlediska projednávané věci. Osvětleme si to na příkladu: Manželka, dožadující se rozvodu, tvrdí na doklad manželovy nevěry, že s ní po dobu téměř jednoho roku před jejím výsledkem u soudu nesouložil a manžel tuto skutečnost ve svém výsledku „doznal“, ačkoliv nebyla úplně správná, neboť 14 dnů před výsledkem účastníků došlo mezi nimi k souloží. Tento „detail“ nevalil ani jednomu ani druhému účastníku, aby jej zatajili, neboť odpůrce skutečně se dopouštěl po dobu víc než rok cizoložství a soud právem vzal skutečnost, že manžel se cizoložství dopouštěl za podklad svého závěru, že vztahy mezi manžely jsou tak vážně rozvráceny, že manželství nemůže plnit svůj společenský účel. Přitom vycházel i ze zjištění, že po uvedené dobu manžel se svou manželkou nesouložil. Po pravomocně povoleném rozvodu se ukáže, že manželka z oné soulože otěhotněla. Rozvedený manžel, jemuž svědčí zákonná domněnka otcovství, využije onoho nepravdivého zjištění a bude popírat možnost zplození dítěte, poněvadž prý v kritické době s matkou dítěte nesouložil. Při platnosti zásady vázanosti pravomocně zjištěnými fakty, by se dítě nedomohlo správného určení svého původu, neboť tato vázanost by zde byla vzhledem k totožnosti účastníků, když ve sporu o popření otcovství je žalována i matka. Při tom by nebylo možno zjednat nápravu ani mimořádným opravným prostředkem, poněvadž první závazné rozhodnutí nelze jako věcně správné napadati.

Podobných situací jako v uvedeném příkladě si lze představit víc, zejména v poměru mezi rozhodnutím o rozvodu manželství a řízením o žádosti za poskytování příspěvku na výživu rozvedeného manžela, a to nejen pokud jde o zjištěná fakta, nýbrž i právní vztahy. Neuvádím další, poněvadž mám za to, že uvedený příklad je dosti průkazný, stačí jen ještě připomenout případ, kdy pravomocným se stane rozhodnutí, které je věcně tj. ve svém výroku správné, v němž však soud dospěl ke správnému výroku na základě nesprávného skutkového zjištění tím, že na toto zjištění použil nepatřičného zákonného ustanovení nebo správně použité ustanovení nesprávně vyložil.

Je však třeba problém domyslet i z hlediska opravného řízení, tj. napadatelnosti samotných důvodů rozhodnutí bez současného napadení jeho výroku. Připuštění této napadatelnosti je nezbytným důsledkem toho, že právní moc se přiznává důvodům rozhodnutí. Proto také Zásady o přípustnosti samostatného napadání důvodů rozhodnutí se zvlášť ne-

zmiňují, zmíněný komentář však (na str. 163) výslovně uvádí, že kasační stížnost i protest mohou se týkat celého rozhodnutí soudu nebo jen jeho části a jako příklad uvádí, že strana je oprávněna podat kasační stížnost se žádostí vyloučit z odůvodňující části tvrzení, která stranu zlehčují. Podle čl. 45 Zásad přezkoumává soud v kasačním řízení rozsudek soudu první instance i v nenapadené části a není vázán důvody kasační stížnosti nebo protestu, nýbrž je povinen přezkoumat věc v celém rozsahu. To znamená, že i v případě, že strana „ve stížnosti žádala toliko vyloučit z rozsudku jakoukoliv formulaci, je soud druhé stolice povinen i v tom případě přezkoumat, zda je případ správně soudem rozřešen i ve věci samé“. (Cit. komentář str. 165). Pro nespokojenost s nevhodnou formulací důvodů musí se tedy odvolací soud zabývat — přezkoumáváním rozsudku, s jehož řešením jsou spokojeni všichni, jichž se týká. To se zdá především odporovat zásadě jinak i pro sovětský proces zastávané, že k přezkoumání rozhodnutí věci ve druhé stolici dochází jen k návrhu. Nad to však zvláště povážlivou se zdá ta skutečnost, že tu může dojít k reformaci in peius, kterou sovětský občanský proces připouští (viz cit. komentář str. 169), v neprospěch strany, která se cítí dotčena a třeba neprávem, nikoliv samotným řešením, nýbrž toliko nevhodnou formulací, s níž by se nepochybně smířila, kdyby tušila, že její žádost o nápravu bude pro ní mít důsledky tak nepříznivé.

Leč i v případech důvodné nespokojenosti s odůvodněním rozsudku se nezdá účelné spojovat s napadením jen této části rozsudku odkladné účinky, pokud jde o vykonatelnost rozsudku.

Nelze popřít, že v některých případech může mít zákonná úprava, podle níž důvody rozhodnutí nenabývají právní moci, důsledky neprávě uspokojivé. Tak je tomu zejména tehdy, když z tétož skutkového základu jsou uplatňovány mezi týmiž účastníky rozdílné nároky ve zvláštních řízeních (zpravidla nikoliv současně), jak tomu bývá při nárocích na náhradu škody vyvozovaných z téže škodné události. Tu je jistě pro občana těžko pochopitelné, jestliže v jednom řízení soud dospěje k názorům, že žalovaný je za škodu zodpovědný, a v druhém, že za ni neodpovídá. Leč především dochází k takovým výsledkům jen zcela výjimečně. Stane-li se to, pak je to dokladem toho, že jedno z odporujících si rozhodnutí je nesprávné a zpravidla bude možno zjednat nápravu mimořádným opravným prostředkem. Rozhodně však jde o menší nedostatek, než-li když má být nesprávným zjištěním učiněným v jednom řízení soud vázán i v řízení druhém, jak již bylo řečeno v jiné souvislosti.

Všechna tato zjištění i úvahy vedou k závěru, že náš nový občanský soudní řád nepochybil, když hledá k ochraně oprávněných zájmů účast-

níka dotčených toliko důvody rozsudku jiný prostředek nežli odvolání.<sup>5)</sup> Je to ostatně v souladu i se zásadami vyplývajícími z ustanovení o určovacích návrzích (žalobách), které jsou podle § 80, písm. c) osř. přípustné toliko, pokud jde o určení právního vztahu nebo práva, nikoliv tedy pokud jde o určení skutečnosti, byť i to byla skutečnost právní.

Dříve než-li se pokusíme osvětlit, jakým způsobem a s jakým zdarem řeší ustanovení § 165 osř. úkol poskytnout ochranu zájmu účastníka, který se cítí dotčen toliko odůvodněním rozsudku, tedy nikoliv jeho výrokem, je nutno zmínit se o konkrétních motivech, jež vedly k zavedení tohoto nového ustanovení. Byly to stížnosti občanů i organizací, že soudy v některých případech uvádějí v důvodech svých rozhodnutí okolnosti, které staví účastníka do nepříznivého světla ať již v jakémkoliv směru, nejčastěji v ohledu morálním, přičemž jde o tvrzení nebo úsudky, které nemají podklad v tom, co v řízení bylo zjištěno. Pro účastníka to může mít nepříznivé důsledky v jeho okolí, ať již v bydlišti nebo na pracovišti, neboť taková tvrzení či úsudky mají nesporně zpravidla větší váhu nežli jiné právě proto, že jsou obsaženy v soudním rozhodnutí, jež požívá u občanů nesporné autority.

Těchto stížností nelze nedbat, jestliže nechceme připustit, aby netrpěla nezbytná autorita soudního rozhodnutí. Při používání a výkladu ustanovení § 165 osř. je pak třeba vycházet i z těchto motivů, které vedly k uzákonění tohoto ustanovení.

Jak je patrné z citovaného znění ustanovení § 165 osř., je jeho cílem dosáhnout opravy odůvodnění rozsudku. *Podmínkou toho, aby k opravě odůvodnění mohlo dojít*, je návrh účastníka, dále skutečnost, že odůvodnění rozsudku nemá podklad ve zjištění skutkového stavu a konečně, že návrh na opravu byl podán předtím, než rozsudek nabyl právní moci. I když se zákon o tom nezmiňuje, je nepochybně dalším předpokladem přípustnosti opravy odůvodnění, že účastník může být odůvodněním nějak dotčen ve svém oprávněném zájmu, což vyplývá z obecně platné zásady, že se nelze dovolávat soudní ochrany v případě, že tu není oprávněného zájmu.

Pro potřebu dalšího rozboru je také nutno rozřešit otázku, *zda ustanovení o opravě odůvodnění rozsudku lze vztahovat na odůvodnění usnesení*. To záleží na tom, odpovíme-li ve smyslu § 167, odst. 2 osř. kladně na otázku, zda užití ustanovení § 165 osř. na usnesení je přiměřené. I když případů, kde se ukáže potřeba opravy odůvodnění nutnou i u usnesení, bude nepoměrně méně než-li u rozsudku již proto, že usne-

5) Proti řešení, podle něhož právní moci nabývají i důvody rozhodnutí, se staví, byť i z jiných důvodů Nathan a Püschel v čl. dříve citovaném. Poukazují mimo jiné na to, že odstranění zásady o vázanosti toliko výrokem rozhodnutí nestačí motivovat poukazem, že to je zásada buržoazního procesu. Na to ostatně poukazoval již Boura ve spise Soudní rozhodnutí, Praha 1957, str. 118.

sení se zpravidla nerozhoduje o věci samé, je nutno s nimi počítat. Tak např. může se vážně dotknout cti účastníka odůvodnění usnesení, jímž soud zamítl návrh na odklad provedení výkonu rozhodnutí, jehož se domáhal povinný proto, že se prý bez své viny ocitl přechodně v takovém postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl mít pro něho nebo pro příslušníky jeho rodiny zvlášť nepříznivé následky (§ 266, odst. 1 osř.). Je proto třeba ustanovení § 165 osř. vztahovat i na usnesení.

Aktuální bude použití tohoto ustanovení i na rozhodnutí státního notářství, která se rovněž nedějí formou rozsudku, a to se zřetelem na ustanovení § 25 not. řádu ukládajícího použití ustanovení občanského soudního řádu i na řízení před notářstvím, pokud se na toto řízení hodí.

Pokud jde o *legitimaci k návrhu* nebudou většinou vznikat pochybnosti. Je třeba si jen ujasnit, že k návrhu na opravu nebude oprávněn ten účastník, který napadá rozsudek odvoláním, ledaže by oprava měla být provedena v té části odůvodnění, která se vztahuje na část výroku rozsudku, jejíž právní moc zůstává podle § 206, odst. 2, případně odst. 3 osř. nedotčena.

Oprávnění podat návrh na opravu důvodů rozsudku má nepochybně i národní výbor, společenská organizace a prokurátor, jestliže vstoupili do zahájeného řízení a národní výbor i prokurátor přirozené i tehdy, jestliže řízení bylo zahájeno na jejich návrh. Plyne to z toho, že v takovém případě jsou oprávněni ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení s výjimkou těch, které může vykonat jen účastník právního vztahu (§ 34 odst. 1 a § 35, odst. 3 osř.).

Konečně třeba dodat, že podle jasného znění zákona nebude moci soud provést opravu důvodů rozsudku bez návrhu oprávněné osoby.

Bližšího rozboru vyžaduje druhá podmínka, totiž že nebo pokud *odůvodnění rozsudku nemá podklad ve zjištění skutkového stavu*. Jde jednak o to, v jakých směrech může chybět odůvodnění rozsudku podklad ve zjištění skutkového stavu a dále, jak vykládat slova „zjištění skutkového stavu“.

Co se prvé otázky týče, tj. *kdy je tu odpor mezi odůvodněním rozsudku a zjištěním skutkového stavu*, třeba si uvědomit, jaký obsah má mít odůvodnění rozsudku. Podle § 157, odst. 2 osř. má soud v odůvodnění rozsudku uvést podstatný obsah přednesů, stručně a jasně vyložit, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů, proč neprovedl i další důkazy a konečně posoudit zjištěný skutkový stav podle příslušných ustanovení, jichž použil.

I když doslovné znění § 165 osř. by se zdálo nasvědčovat opaku, nelze je použít na případ, kdy právní posouzení věci nemá podklad ve

zjištění skutkového stavu, neboť tím nemůže být oprávněně dotčen zájem účastníka, který nenapadá rozhodnutí samo, tj. jeho výrok. Na tyto případy také zákon zřejmě podle toho, co bylo řečeno o účelu tohoto ustanovení, nepomýšlí.

Naproti tomu bude nepochybně moci zavdat podnět k podání návrhu na opravu odůvodnění to, co soud uvedl jako podstatný obsah přednesů. Poněvadž však tím, že uvádí obsah skutkových přednesů účastníků, soud se ještě nevyslovuje o pravdivosti skutečností účastníků uváděných, musíme zde chápat odpor odůvodnění se zjištěním skutkového stavu v tom smyslu, že to co soud v odůvodnění uvádí jako tvrzení toho nebo onoho účastníka, se neshoduje s tím, co účastník podle spisů zejména podle zápisu o jednání nebo podle svého písemného podání skutečně uvedl.

Provést opravu odůvodnění bude nepochybně možné i v případě, že soud nemá podklad ve skutkovém zjištění pro úvahy, kterými se řídil při hodnocení důkazů nebo pro úvahy, jež ho vedly k tomu, že některé důkazy neprovedl, jestliže těmito úvahami se navrhovatel cítí dotčen ve svých oprávněných zájmech. Tu však je třeba již se zamyslet nad tím, *jak rozumět v této souvislosti slovům „zjištění skutkového stavu“*.

Zjištění skutkového stavu je součástí odůvodnění rozsudku, neboť povinností soudu je vyložit, které skutečnosti, z jakých důkazů a proč považuje za prokázány. Nedostatek podkladu odůvodnění rozsudku ve skutkovém zjištění tedy vlastně znamená, že jedna část odůvodnění nemá podklad v jiné části odůvodnění, ačkoliv tomu tak má být. Naskytá se otázka: Je možno žádat opravu odůvodnění proto, že soud má prokázány určité skutečnosti, jimiž se účastník cítí dotčen, toto jeho skutkové zjištění je však vadné? (Soud např. odůvodní rozhodnutí, jímž svěřuje nezletilé dítě do výchovy otci a nikoliv matce tím, že matka má podle svědecké výpovědi její spoluzaměstnankyně špatnou pracovní morálku. Přitom se nevypořádá s tvrzením matky, že tato svědkyně je proti ní nepřátelsky zaujata a s výpověďmi jiných spoluzaměstnanců, podle nichž matka je svědomitou pracovnící a ojedinělé závady v docházce do práce jsou staršího data.)

Máme-li správně odpovědět na položenou otázku, musíme vyjít z toho, že podle zákona má soud dospět k úsudku, zda oprava je přípustná či nikoliv, zkoumáním závadné části odůvodnění podle skutkového stavu, které soud v odůvodnění učinil. Přitom je třeba si uvědomit, že o skutkovém zjištění soudu můžeme oprávněně mluvit jen tehdy, jestliže v odůvodnění rozhodnutí se dostane nepochybného vyjádření tomu, že soud považuje určitou skutečnost za prokázanou.<sup>6)</sup> Takto vyjádřené

<sup>6)</sup> Správně definuje Fiala (Poznatky soudu při rozhodování v občanskoprávním procesu, Právnícké studie č. 4/1962, str. 664) zjištění skutkového stavu jako slovní

zjištění skutkového stavu však tvoří podle zákona právě základ pro zkoumání v naznačeném směru a nelze tedy jím otrásati v případě rozhodování o návrhu na opravu důvodů a jej měniti, neboť zákon to prostě nedovoluje. Činí tak z dobrých důvodů.

Připustit zkoumání správnosti skutkového stavu, který soud považuje za prokázaný, bez toho, že výsledek tohoto zkoumání by měl vliv na rozhodnutí samé, tj. na jeho výrok, by znamenalo dospět k těm důsledkům, jímž se zákonodárce záměrně vyhnul, když nepřipustil odvolání jen proti důvodům rozsudku. Otevřela by se tak cesta pro rozvinutí nového sporu a to sporu nikoliv o správnost rozhodnutí samého, nýbrž o správnost jeho odůvodnění. Často by se tu dospělo k těžko přijatelným situacím, v neposlední řadě i k takové, že by výrok rozhodnutí se ocitnul v rozporu se opraveným odůvodněním. Je sice pravda, že i jinak se mohou vyskytnout pravomocná rozhodnutí, jichž správný výrok je v rozporu s nesprávným odůvodněním (tedy situace opačná než-li právě vylíčená), jak již o tom byla zmínka. Leč není snad záhodno počet takových zmetků rozmnožovat ještě tímto způsobem.

V příkladu shora uvedeném nebude tedy možno dokazovat za účelem opravy odůvodnění, že skutkové zjištění soudu o špatné pracovní morálce matky není správné, i když se matka může cítit oním zjištěním právem dotčena, poněvadž neodpovídá pravdě a při tom jí může snížit v očích těch, kteří se s odůvodněním rozhodnutí seznámí. Přesto v tom nelze spatřovat takový nedostatek, který by ukazoval na pochybenost zákonem přijatého řešení.

Mezi potřebou chránit práva občanů a organizací a potřebou chránit jejich zájmy nelze klást co do intenzity těchto potřeb rovnítko. V uvedeném a jiných podobných případech, kde nesprávně zjištěný skutkový stav se promítl v nesprávnosti rozhodnutí, bylo nasnadě docílit nápravy jak nesprávného zjištění skutkového stavu tak i samotného rozhodnutí o věci podáním opravného prostředku. Resignoval-li účastník na docílení nápravy rozhodnutí, které porušuje jeho právo, nemůže se právem cítit dotčen tím, že zůstala nenapravena újma, která snad mu byla způsobena odůvodněním rozhodnutí na jeho oprávněném zájmu. V případech, kdy rozhodnutí samo je věcně správné (v našem příkladu se mohlo rozhodnutí o tom, že dítě se nesvěřuje do výchovy matce, nýbrž otci, opírat ještě o jiné závažné důvody vyplývající ze správně zjištěných skutečností), pak nutno přiznat, že oprávněnému zájmu účastníka se tu popř. nedostane ochrany. To však je nezbytný důsledek stanoviska zákonodárce, který dává přednost tomu neprodlužovat zbytečně kon-

---

vyjádření — podtrženo J. H. — toho, jaké poznatky učinil soud o jedinečných skutečnostech a o jejich podstatě, zákonitosti a vzájemných vztazích.

fliktní stav mezi účastníky, když vlastní příčina konfliktu, věc o níž šlo, byla již vyřešena konečně.

I když tedy se nám takto podstatně ztenčí počet případů, v nichž je možno provést opravu důvodů rozhodnutí, nelze tomu z uvedených důvodů zabránit. Nutno proto shora položenou otázku zodpovědět tak, že *opravu odůvodnění nelze docílit v případě, že odůvodnění má podklad ve zjištění skutkového stavu, přesto že toto zjištění je vadné.*

Když jsme si vyložili, jak rozumět slovům „zjištění skutkového stavu“, můžeme pokračovat ve *zkoumání dalších případů opravy důvodů rozsudku*. Řekli jsme již, že se bude dále týkat těch částí odůvodnění, které vysvětlují, jakými úvahami se soud řídil při hodnocení důkazů a proč neprovedl i další důkazy. Tu bývá — při oslabeném pocitu odpovědnosti — nejčastěji příležitost k tomu uvažovat a dělat závěry, které nemají podklad ve skutečnostech, o nichž se soud v odůvodnění vyslovil, že je považuje za prokázané. Tak např. soud nepokládá za věrohodnou výpověď účastníka proto, že prý nemá na pracovišti dobrou pověst, přičemž tu jen přejímá ničím nedoložené tvrzení odpůrce, aniž má pro jeho správnost podklad ve skutkovém zjištění. Nebo soud odmítne provést důkaz navrženou svědkyní proto, že ji nepovažuje za věrohodnou, poněvadž patrně udržuje milostný poměr se žalobcem, ženatým mužem, ačkoliv nemá ve skutkových zjištěních žádný podklad pro úsudek, že tu takový poměr skutečně je. Přitom však podle toho, co bylo řečeno dříve, závěry, které z těchto nedoložených skutečností soud vyvozuje, nemohou být opravou odůvodnění rozhodnutí dotčeny, neboť ty již jsou součástí zjištění skutkového stavu.

V odůvodnění rozsudku obsažená tvrzení závěry a úvahy, jimiž se účastník cítí dotčen, mohou se vyskytnout i mimo souvislost s hodnocením důkazů nebo s rozhodnutím o neprovedení dalších důkazů, zejména při obecných úvahách, jimiž se soud snaží své rozhodnutí blíže zdůvodnit. Lze říci, že čím je odůvodnění méně konkrétní, tím je tu větší nebezpečí toho, že se ocitne jaksí ve vzduchoprázdnu, a bude dávat podnět k návrhu na opravu, dotkne-li se nějakého oprávněného zájmu účastníka.

Při výkladu požadavku, aby odůvodnění mělo podklad ve skutkovém zjištění, nesmíme ovšem být formalističtí. Jestliže tedy např. soud skutečnost, kterou se účastník cítí dotčen, opomněl výslovně zjistit, ačkoliv pro to měl podklad ve spisech, tj. v provedených důkazech, pak nelze říci, že tato skutečnost nemá podklad ve zjištění skutkového stavu (když např. při konstatování špatné pověsti účastníka se opomene dovolat zprávy z pracoviště, kterou byl proveden důkaz).

*Zákon požaduje, aby návrh na opravu rozsudku byl podán dříve než rozsudek nabude právní moci.* Sleduje tím zřejmě ten cíl, aby i všechny

nejasnosti týkající se odůvodnění rozsudku byly odstraněny ještě předtím, než rozsudek nebude právní závaznosti. To je nepochybně správné, jde jen o to, zda toto ustanovení je schopno dosáhnout vytčeného cíle a zda je vhodné uvádět opravu odůvodnění do jakékoli souvislosti s právní mocí.

Co se prvního týče, dojde totiž k odstranění vady odůvodnění zpravidla až po právní moci rozsudku, tj. teprve rozhodnutím o návrhu na opravu. Bylo by snad proto bývalo lépe vázat návrh na opravu lhůtou 15 dnů počítanou od doručení rozsudku tomu účastníkovi, který opravu navrhuje. (Podle znění zákona bude moci účastník navrhnout opravu i v případě, že sám odvolání nepodal, dokud rozsudek není v právní moci v důsledku podaného odvolání jiným účastníkem; může ovšem žádat jen opravu části důvodů týkající se té části rozsudku, která není v právní moci, § 206, odst. 2 a 3 osř.).

Může se stát, že provedením opravy odůvodnění bude se cítit dotčen jiný účastník nežli ten, k jehož návrhu byla provedena. Bude-li již rozsudek v právní moci, takže opravu opravených důvodů nebude již sám moci navrhnout, může podat proti usnesení soudu prvního stupně, jímž byla oprava provedena, odvolání, neboť není podle § 202, odst. 1 osř. vyloučeno. Soud druhého stupně pak rozhodne o opravě důvodů rozhodnutí s konečnou platností.

U rozsudku odvolacího soudu nepřichází oprava důvodů vůbec v úvahu, neboť rozsudek nabývá právní moci doručením, takže účastník již nemůže opravu navrhnout.

Účastník pozbude oprávnění podat návrh na opravu důvodů rozsudku, jestliže se platně (§ 207 osř.) vzdal odvolání proti rozsudku ještě předtím, nežli mu byl doručen. Rozsudek tu nabývá právní moci již dnem doručení (§ 159, odst. 1 osř.), kterýmž okamžikem se teprve účastník může seznámit s obsahem písemného odůvodnění rozsudku a zjistit, že je jím ve svém oprávněném zájmu dotčen. I z tohoto hlediska by vázání návrhu na opravu 15 denní lhůtou od doručení rozsudku vyhovovalo lépe svému účelu nežli platná úprava.

Bylo již řečeno, že jako podmínku přípustnosti opravy odůvodnění je třeba vyžadovat existenci oprávněného zájmu účastníka na provedení opravy; přesto, že zákon tuto podmínku výslovně nestanoví, neboť to vyplývá z obecně uznané zásady, že soudní ochrana se poskytuje jen za tohoto předpokladu. K tomu je třeba dodat, že takto na věc nazírá i důvodová práva, která zavedení opravy důvodů rozsudku odůvodňuje tím, že odůvodněním rozsudku mohou být dotčeny oprávněné zájmy účastníka.

Jde tedy o to, kdy lze říci, že jde o případ dotčení oprávněných zájmů účastníka. Oprávněnost je třeba zkoumat z hlediska objektivního.

Kdybychom připustili hledisko subjektivní, stal by se požadavek této podmínky zcela ilusorní. Stanovit nějaká přesná pravidla pro posuzování, kdy zájem nebo pocit dotčení je ještě oprávněný a kdy již nikoliv, nelze. Možno jen obecně říci, že není možno požadovat opravu z nějakých malicherných důvodů, na druhé straně zase že by nebylo na místě, aby soudy postupovaly — někdy v nemístné snaze o udržení autority soudního rozhodnutí, které samo pro její získání neučinilo vše — příliš úzkoprsé.

Podle mého názoru nebude oprávněn k návrhu na opravu odůvodnění účastník, který vytýká soudu, že v odůvodnění se dotýká např. neprávem cti jeho odpůrce. I když takový případ se zdá nepravděpodobný, nelze jej vyloučit.

Zvláštní zmínky zasluhuje zkoumání oprávněného zájmu v případech, kdy návrh na opravu odůvodnění rozsudku podává národní výbor, společenská organizace nebo prokurátor. Pokud jde o prokurátora, který v řízení vystupuje jako strážce socialistické zákonnosti, bude nepochybně navrhovat i opravu odůvodnění rozsudku z této pozice. Může tedy tak činit i v širším rozsahu nežli jaký by vyplýval při použití hlediska oprávněného zájmu toho nebo onoho účastníka. Na druhé straně lze se zřetelem na mnohost závažných úkolů při výkonu funkce strážce socialistické zákonnosti očekávat, že prokurátorovy návrhy na opravu odůvodnění nebudou časté.

Ani u návrhů na opravu odůvodnění podaného národním výborem nebo společenskou organizací, nelze zkoumat oprávněnost jejich zájmu toliko z hlediska zájmů účastníků, neboť do řízení vstoupili (národní výbor, popř. podal návrh na zahájení řízení) proto, že podle jejich názoru to vyžadoval zájem společnosti. Tento zájem společnosti někdy ovšem, zejména v případě vstupu společenské organizace, se bude koncentrovat na zájem této organizace. (Např. když závodní organizace ROH se bude domáhat opravy odůvodnění rozhodnutí, pokud se dotýká poměrů na závodě.)

*K rozhodnutí o opravě je povolán soud prvního stupně. Vyhoví-li návrhu, vydá o tom usnesení, v němž uvede, jakým způsobem odůvodnění rozsudku opravuje, a doručí je účastníkům. Proti tomuto usnesení se mohou účastníci odvolat. Ten z nich, kdo opravu navrhl, však jen tehdy, jestliže jeho návrhu nebylo zcela vyhověno. Jestliže soud prvního stupně nevyhoví návrhu na opravu odůvodnění, předloží věc odvolacímu soudu k rozhodnutí. I v tomto případě bude muset soud prvního stupně podle znění § 165, odst. 2 osř. vydat o tom usnesení, neboť citované ustanovení říká „nevyhoví-li“ nikoliv „nemíní-li vyhovět“ a podle ustanovení § 165, odst. 3 osř. rozhoduje o opravě důvodů senát, při čemž rozhodnutím o opravě třeba rozumět i nevyhovění návrhu. Usnesení o nevy-*

hovění návrhu se však navrhovateli nedoručí, ježto nejde o žádný z případů § 168, odst. 2 osř., zejména ani o případ prvý (je-li proti usnesení odvolání), neboť odvolací soud je tu povinen rozhodnout o návrhu na opravu odůvodnění znovu, aniž se podává odvolání.<sup>7)</sup> I když se tento postup zdá zbytečně formalistický, nelze od něho upustit, jestliže — a jistě právem — zákon trvá na tom, aby o opravě odůvodnění rozhodnutí rozhodoval senát. Tam ovšem, kde jde o usnesení vydané předsedou senátu (např. odvolání někoho z funkce opatrovníka), bude i k rozhodnutí o opravě odůvodnění takového usnesení povolán předseda senátu, přesto že zákon mluví jen o senátu. Bylo by totiž protimyslné, aby o méně významné věci rozhodoval soud v obsazení, které je podle zákona a podstaty na vyšším organizačním stupni. Totéž platí o opravě důvodů rozhodnutí vydaného státním notářstvím.

Pokud jde o *opatření podkladu pro rozhodnutí o návrhu na opravu odůvodnění rozhodnutí*, stanoví zákon, že není třeba nařizovat jednání. Umožňuje tak přizpůsobit postup soudu potřebám konkrétního případu. Nařízení jednání může však podle mého názoru sloužit jen tomu, aby si soud vyžádal od účastníků potřebná vysvětlení. Rozhodně tu nelze připustit provádění dokazování za tím účelem, aby se zjistily nebo vyvrátily skutečnosti, z nichž se vyvozuje správnost nebo nesprávnost domněle či skutečně závadné části odůvodnění. To plyne z hořejšího výkladu o tom, jaký význam má podmínka přípustnosti opravy odůvodnění rozhodnutí záležející v tom, že odůvodnění nemá podklad ve zjištění skutkového stavu.

O opravě odůvodnění rozhodnutí se vždy rozhoduje formou usnesení. *Provedení opravy* bude různé podle povahy opravované vady odůvodnění. Někdy postačí vypuštění závadné pasáže, zejména když se bez ní odůvodnění rozhodnutí může obejít, jindy bude možno nahradit ji jinými důvody (např. okolnosti, jimiž bylo odůvodněno odepření věrohodnosti výpovědi účastníka a které nemají podklad ve zjištění skutkového stavu, jinými okolnostmi, jež takový podklad mají). Vždy je třeba dbáti toho, aby provedením opravy se odůvodnění nestalo nejasným nebo dokonce nesrozumitelným anebo se neocitlo v rozporu s výrokem a aby oprava, pokud ji provádí soud prvního stupně, nezavdala podnět jinému účastníku ke stížnosti.

Zvláštního postupu bude vyžadovat případ zmíněný v jiné souvislosti, kdy účastník žádá o opravu rozhodnutí, proti němuž sám odvolání nepodal, které však je napadeno odvoláním jiného účastníka. Bylo již řečeno, že tak bude moci učinit jen se zřetelem na tu část důvodů,

---

<sup>7)</sup> I kdyby tedy soud doručil usnesení o nevyhovění návrhu na opravu důvodů rozhodnutí, nenastanou účinky právní moci tohoto usnesení ani v tom smyslu, že by soud II. stupně byl obsahem usnesení vázán.

kteřá se vztahuje na část výroku, jež v důsledku § 206, odst. 2 nebo 3 osř. není v právní moci. (Např. žalobce se neodvolal do té části rozhodnutí, již bylo jedno z práv se samostatným skutkovým základem zamítnuto, cítí se však dotčen odůvodněním vztahujícím se na část výroku, kterou mu bylo vyhověno a proti níž se odvolal žalovaný.)

V tomto případě nebude možno o opravě odůvodnění rozsudku napadeného odvoláním rozhodnout dříve, dokud nebylo rozhodnuto o odvolání. Bude-li totiž odvolání vyhověno a rozsudek soudu prvního stupně zrušen nebo změněn, může se tím stát návrh na opravu odůvodnění bezpředmětný, když odvolací soud např. odůvodní své změnující rozhodnutí jinak, nežli soud prvního stupně, nebo když je v napadené části zruší, čímž padá i odůvodnění, které zavdalo podnět k návrhu na opravu. Pak stačí vyřídit návrh na opravu odůvodnění tak, že se odkáže na rozhodnutí o odvolání. V jiných případech však zůstane návrh na opravu odůvodnění aktuální i tehdy, bylo-li odvolání vyhověno. Tak tomu bude např. v případě, že odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně jen pro nesprávné právní posouzení, přičemž vycházel ze zjištění skutkového stavu učiněného soudem prvního stupně, v němž právě došlo k výrokům, jež zavdaly příčinu k podání návrhu na opravu. V tom případě bude nutno o návrhu na opravu rozhodnout. V zájmu rychlosti a hospodárnosti by měl za této situace rozhodnout o návrhu soud odvolací na místě toho, aby jej vracel soudu prvního stupně, který by jej popř. znovu předkládal odvolacímu soudu, kdyby mu nevyhověl.

I v případě, že rozsudek soudu prvního stupně bude v napadené části potvrzen, může se někdy stát návrh na opravu odůvodnění bezpředmětný, jindy však nikoli. Prvů případ nastane, když odvolací soud potvrdí rozsudek prvního stupně z jiných důvodů nežli těch, jichž oprava je navrhována. I tu se návrh na opravu vyřídí odkazem na rozhodnutí o odvolání, speciálně na jeho důvody. Potvrdí-li však odvolací soud napadený rozsudek ze stejných důvodů, bude třeba o návrhu na opravu odůvodnění rozhodnout. I v tomto případě by bylo hospodárnější, kdyby tak učinil přímo soud odvolací, neboť zpravidla to bude možno provést velmi jednoduše (např.: „potvrzuje se s tou opravou, že z důvodů se vypouští věta . . .“).

V této souvislosti zbývá ještě vyřešit otázku, jaký obsah bude mít usnesení odvolacího soudu v případě, že rozhoduje o návrhu na opravu odůvodnění, jemuž soud prvního stupně nevyhověl. Dříve bylo řečeno, že nevyhovění návrhu na opravu odůvodnění musí dojít výrazu v usnesení senátu soudu prvního stupně a jde tedy o to, jaký vztah k tomuto usnesení má usnesení soudu odvolacího, kterým se rozhoduje o návrhu na opravu předloženém soudem prvního stupně v důsledku toho, že mu nevyhověl. Mám za to, že by bylo skutečně jen formalismem, kdyby se

odvolací soud ve výroku svého usnesení vyslovoval o usnesení soudu prvního stupně v tom smyslu, že je potvrzuje nebo mění a to zejména proto, že ono usnesení ani nebylo účastníkům doručeno a zpravidla o něm nevědí. Stačí, když se o něm odvolací soud zmíní v důvodech svého usnesení, pokud to pokládá za vhodné se zřetelem na výchovné a instruktážní účely, ve výroku však jen rozhodne přímo o návrhu na opravu odůvodnění. Účinky usnesení soudu prvního stupně třeba považovat za zaniklé vydáním usnesení soudu odvolacího.

Pravomocné rozhodnutí o opravě odůvodnění rozhodnutí, ať již to je usnesení soudu prvního stupně, kterým byla oprava nařízena, nebo usnesení soudu odvolacího, který rozhodoval buď o odvolání proti nařízení opravy soudem prvního stupně nebo o opravě v případě, že soud prvního stupně návrhu na opravu nevyhověl, bude *lze napadat i stížností pro porušení zákona*. I v těchto případech může totiž dojít k porušení zákona při rozhodování. To znamená, že oprava byla nařízena, ačkoliv pro to nebyly zákonné podmínky nebo nebyla povolena, ač zákonné podmínky tu byly. Podání stížnosti pak není zákonem vyloučeno. V praxi to bude patrně případ vzácný, není však vyloučen, zejména kdyby šlo o velmi vážné dotčení oprávněného zájmu občana nebo organizace.

Když jsme si osvětlili problémy zákonné úpravy institutu opravy soudního rozhodnutí, k čemuž je třeba dodat, že podle všeho toho, co bylo vyloženo, vztahuje se tento právní prostředek jen na opravu písemného vyhotovení rozhodnutí, nikoliv na důvody ústně vyhlášeného rozhodnutí, zbývá posoudit podstatu tohoto právního prostředku a jeho postavení v systému občanského procesu a jeho společenský význam.

Pokud jde o *podstatu opravy odůvodnění rozhodnutí*, dává zákonodárce již systematickým zařazením ustanovení o opravě odůvodnění rozsudku na jevo, že tento právní prostředek nepovažuje za opravný prostředek ve smyslu ustanovení občanského soudního řádu. To ovšem by nemuselo být rozhodující, neboť není vyloučeno, jak zkušenost ukazuje, že zařazení určitého ustanovení není z hlediska systematiky zákona zcela důsledné. V daném případě je však systematické zařazení ustanovení, jež je předmětem našich úvah, zcela správné, neboť oprava odůvodnění rozhodnutí skutečně není opravným prostředkem v tom smyslu, jak se tomuto pojmu rozumí v právní teorii ve shodě se zákonnou úpravou. Především proto nikoliv, že nesleduje nápravu nesprávnosti, k níž došlo v samotném řešení otázky, která je předmětem rozhodnutí, nýbrž toliko nápravu vady, kterou trpí zdůvodnění tohoto řešení. Necílí tedy k nápravě nespravedlnosti rozhodnutí, nýbrž k odstranění jeho nepřesvědčivosti, zdůrazníme-li hlavní z funkcí odůvodnění rozhodnutí. V druhé řadě, neméně závažné, pak není opravným prostředkem proto, že neodkládá, nesuspenduje účinky závaznosti rozhodnutí

prostě z toho důvodu, že důvody rozhodnutí v našem občanském procesu neprojeví účinky závaznosti, neboť nenabývají právní moci.

Bylo již řečeno, že není právě šťastné řešení, které váže časově návrh na opravu odůvodnění rozhodnutí momentem, kdy rozhodnutí nabylo právní moci, neboť ve skutečnosti tu žádné věcné ať vnitřní či vnější souvislosti mezi opravou odůvodnění rozhodnutí a mezi právní mocí rozhodnutí není. Proto ani tato skutečnost nemůže nic změnit na tom, že oprava odůvodnění rozhodnutí není opravným prostředkem.

Není snad třeba blíže dovozovat, že jím není přesto, že jak svým názvem tak svým účelem se shoduje s opravnými prostředky v tom, že se jí dociluje určitá náprava nesprávnosti vydaného rozhodnutí. Pak bychom museli za opravný prostředek považovat i prostředek, jenž k nápravě zřejmých nesprávností rozhodnutí poskytuje zákon v ustanovení § 164 osř. Tomuto ustanovení se ustanovení o opravě odůvodnění rozhodnutí nejvíce blíží (a proto je i systematicky správně hned za ně zařazeno), i když se od něho odlišuje jak svým účelem a významem, tak v jiných směrech, např. dobou, po níž je ten či onen prostředek přípustný, v orgánu, který k provedení opravy je povolán a dále tím, zda se provádí jen k návrhu nebo i bez něho, dále ve vlivu na vykonatelnost rozhodnutí a hlavně ovšem v předmětu, který má být opraven.

Lze tedy naše úvahy shrnout tak, že oprava odůvodnění rozhodnutí je právní prostředek svého druhu, jehož charakteristickým rysem je to, že neslouží ochraně práv občanů a organizací, nýbrž ochraně jejich oprávněných zájmů.

V tom smyslu je jeho zavedení *významným přínosem ve zdokonalování našeho právního řádu*, neboť tu jde v jistém smyslu o kvalitativně vyšší stupeň právní ochrany občanů a organizací. I když — jak jsme viděli — není tato ochrana ve všech směrech dokonalá a důsledná, znamená nesporný pokrok proti dřívějšímu právnímu stavu, kdy dotčení oprávněných zájmů občanů zejména v oblasti občanské cti a morálky zůstávalo bez nápravy. Přitom nelze zapomínat, že dotčení těchto ideálních zájmů mívá často za následek, byť i jen nepřímo, i újmy materiální, např. při uplatnění v zaměstnání. Že to vše bylo s to ohrozit i autoritu soudního rozhodování, bylo již řečeno.

Význam tohoto nového právního institutu se však nevyčerpává v uvedeném zdokonalení právní ochrany občanů a organizací. Nelze zapomínat ani na výchovné působení, které může mít, zejména při správném jeho používání odvolávacími soudy, na soudy samotné. Možnost podání návrhu na opravu odůvodnění rozhodnutí by mělo soudce nabádat k pečlivějšímu a odpovědnějšímu vypracování odůvodnění rozhodnutí, než s jakými se dosud někdy setkáváme. Zejména to platí o požadavku varovat se ukvapených závěrů, pro něž není ve skutkovém zjištění pod-

klad a spolu s tím i o požadavku uvést úplně, byť i stručně v odůvodnění skutková zjištění, z nichž se rozhodné závěry činí. Že to přispěje i k lepšímu fundování odůvodnění jakožto podkladu správného rozhodnutí, je samozřejmé.

Nepřímé působení vědomí o možnosti podání návrhu na opravu odůvodnění rozhodnutí může však účinně působit i na zlepšení úrovně soudního rozhodování ve směru častěji zdůrazňovaného požadavku na zvýšení kulturnosti soudního jednání a rozhodnutí.

### РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается проблематика правового средства, введенного теперь в чехословацкий гражданский процесс, а именно, проблематика исправления мотивов судебного решения. Существо этого правового средства заключается в том, что суд по предложению участника исправит мотивировку судебного решения, поскольку эта мотивировка не имеет основания в установлении фактического состояния. Прежде всего автор ставит себе вопрос, не достигаются ли цели, преследуемые новым постановлением, т. е. охрана законных интересов участника, которые были затронуты только мотивировкой судебного решения, -лучше средствами, предоставляемыми для этого советским гражданским процессом согласно основам гражданского процессуального производства, а именно тем, что допускается самостоятельное обжалование мотивов решения.

Автор обосновывает сомнительность теоретической основы, из которой исходит постановление статьи 39 Основ, поскольку оно предусматривает обязующую силу фактов, установленных вошедшим в законную силу решением и вытекающую из этого допустимость самостоятельного обжалования мотивов судебного решения кассационной жалобой. Автор указывает на различную функцию и значение резолютивной части и мотивировки решения, причем, однако, обе эти части составляют диалектическое единство, которое нельзя отменять тем, что допустится самостоятельное пересматривание только одной из них; далее он указывает на то, что обязующая сила резолютивной части решения имеет совершенно другой характер и последствия, чем может иметь нормированная обязующая сила мотивировки, в частности, установленных в нем фактов. Эта последняя на самом деле создает только презумпцию правдивости этих фактов, которая, однако, представляется мало полезной и может быть и вредной, если влечет за собой связанность установлениями, являющимися неправильными. Автор на примерах показывает, к каким нежелательным последствиям может привести обязующая сила фактических установлений, содержащихся в мотивах вошедшего в законную силу решения.

Автор указывает на неудовлетворяющие последствия указанных принципов и в производстве по обжалованию, где ввиду возражения, связанного с формулировкой мотивов, иногда откладывается исполнимость решения, с которым иначе все заинтересованные согласны, или где такое необдуманное возражение, направленное только против мотивов, может привести к изменению решения во вред жалующегося.

Поэтому автор согласен с законодателем, который в этом направлении не руководствовался советским решением.

Поскольку речь идет о собственном предмете статьи, автор упоминает сначала о мотивах, приведших к введению этого правового средства, то есть о жалобах трудящихся,

которые не смогли понять, что не добьются охраны в случаях, когда мотивы решения чувствительно коснулись их законных интересов.

После этого автор устанавливает, когда создается положение, при котором участник не добьется охраны законного интереса путем использования средства обжалования ввиду того, что и согласно новому гражданско-процессуальному кодексу мотивы решения не вступают в законную силу и апелляционная жалоба только против мотивов исключена. Автор далее исследует условия, при которых исправление мотивировки судебного решения является допустимым.

Поскольку речь идет о легитимации к предложению об исправлении мотивировки, без которого исправление провести нельзя, автор рассматривает и вопрос о праве прокурора, национального комитета и общественной организации на внесение предложения.

Автор подвергает подробному анализу условие исправления, заключающееся в том, что мотивировка не имеет основания в установлении фактического состояния. Он исследует вопрос о том, каких частей мотивировки может касаться исправление и приходит к заключению, что недостаток основания мотивировки в установлении фактического состояния возможно исследовать в вопросе о допустимости исправления только имея в виду то установление, которое суд в мотивировке сделал, т. е. высказал, что, таким образом, ни в коем случае нельзя с целью исправления мотивировки пересматривать правильность установлений, сделанных судом (несмотря на то, что вопрос о том, что было установлено, нельзя рассматривать формалистически).

Поскольку речь идет о временном ограничении проведения исправления (предложение должно быть внесено, пока решение не вошло в законную силу), автор считает этот способ ограничения не совсем удачным, указывает на некоторые затруднения, которые возникают из этого и которые можно было бы предупредить, если бы внесение предложения было ограничено сроком, исчисляемым с момента вручения решения.

Как на дальнейшем условии, о котором закон прямо не упоминает, но которое вытекает из общих принципов о предоставлении судебной охраны, автор останавливается на необходимости наличия законного интереса в проведении исправления. Специально рассматривает ее в случаях, когда исправление предлагает прокурор, национальный комитет или общественная организация.

При толковании вопроса о компетенции для постановления об исправлении, автор решает некоторые проблемы, вытекающие из особенностей регулировки, которые заключаются в том, что суд первой инстанции, в случае неудовлетворения предложения, представляет его апелляционному суду.

Автор исследует далее способ, каким суд собирает данные для решения об исправлении, и способ, каким проводит исправление, причем пытается неформалистически устранить некоторые осложнения, возникающие в случае, когда исправление касается той части мотивировки решения, которая относится к части решения, обжалованной другим участником. Решается здесь, а именно положительно, и вопрос о допустимости жалобы на решение об исправлении по причине нарушения закона.

На основании предшествующего анализа автор приходит к заключению, что правовое средство исправления мотивировки не является средством обжалования в техническом смысле этого слова, так как оно направлено не к устранению материальной неправильности решения, а к устранению недостатка его мотивировки, и, далее, потому, что оно не откладывает последствий обязующей силы мотивов решения, так как эти последние согласно закону таковых последствий не имеют. Поэтому автор определяет исправление мотивировки решения как правовое средство sui generis, характерной чертой которого является то, что оно служит не для охраны прав граждан и организаций, а для охраны их законных интересов.

Значение этого нового института из гражданского процесса автор усматривает, с одной стороны, в усовершенствовании правовой охраны граждан и организаций и, с другой стороны, в воспитательном влиянии, действующем в том направлении, что суды более обстоятельно будут приступать к мотивированию своих решений, что будет способствовать повышению культурности судебного разбирательства и постановления решений.

#### SUMMARY

The article deals with the problems concerning a legal remedy newly introduced in the Czechoslovak civil procedure, the amendment of the grounds of a judicial decision. The essence of this legal remedy consists in the fact that the court amends on the proposal of the party the grounds of a judicial decision, insofar as the grounds are not based on established facts of the case. The author asks in the beginning, whether the aim pursued by the new provision, that means the protection of justified interests of the party, infringed only by the grounds of the judgement, would not be better secured by the remedies given in the soviet civil procedure and based on the Principles of civil procedure, which consist in the admission of a separate appeal, against the grounds of a decision.

The author demonstrates the incorrect theoretical basis on which is founded the provision of the article 39 of the mentioned Principles, insofar it stipulates the binding character of facts established by a legally valid decision and insofar this implicates the admissibility of a separate appeal against the grounds of the judgement under the form of an appeal for cassation. The author points out the different function and importance of the sentence itself and of the grounds of a decision, both these components constituting however a dialectical unity which can't be infringed by the admission of a separate verification only of one of them. He points further to the fact that the binding character of the sentence is of a different nature and has other consequences than the binding character of the grounds, especially insofar as the facts stated in them are concerned, fixed by norms. This binding character of the grounds, based on norms, creates in reality only a presumption of their conformity with facts, a presumption which is however of little utility and may even be harmful, if the consequence of it is the binding character of facts which are incorrect. He shows on examples to what sort of undesirable consequences can lead the binding character of established facts contained in the grounds of a legally valid decision.

The author points to the unsatisfactory consequences of the mentioned principles even as far as the procedure on legal remedies is concerned, where for instance a protest against an incorrect formulation of the grounds involves also the stay of the execution of the decision in question, the solution of which is otherwise accepted by all the affected parties, or where such an unconsidered protest directed only against the grounds can lead to a change of the decision to the detriment of the person who lodged the protest.

The author assents therefore to the solution adopted by the legislator who did not adopt the soviet solution of this question.

As far as the proper subject of the article is concerned, the author mentions first of all the reasons which led to the introduction of this legal remedy, these reasons having been the protests of the working people who could not realize that they

remained without protection in cases, where the grounds of a decision considerably infringed their justified interests.

After that, the author examines the cases where the party is unable to secure the protection of its justified interests by means of a discretionary remedy, because of the fact that even according to the new Code of Civil Procedure the grounds of the decision don't acquire legal validity and an appeal lodged only against the grounds of the decision is inadmissible. He examines afterwards the conditions under which the amendment of a judicial decision is admissible.

As far as the capacity to file the motion for the amendment of a decision is concerned, without which it is impossible to proceed to such an amendment, he examines also the problem of the respective capacity of the prosecutor, the national committee and the social organisations.

He analyses in details the condition for the amendment consisting in the fact that the grounds in question are not based on established facts. He examines what parts of the grounds may be touched by the amendment and he comes to the conclusion, that the lacking of an appropriate basis for the grounds as far as the established facts of the case are concerned can be examined for the purpose of admissibility of an amendment only in respect of the statements made, event. expressed by the court in the grounds of the decision; it is therefore inadmissible to examine in view of an amendment of the grounds the correctness of the facts themselves as established by the court (even if the question what was established can't be answered in a formalist way).

As far as the time limitation fixed for the amendment is concerned (the motion must be filed, while the decision is not legally valid) the author doesn't consider this mode of limitation as being the most happy one; he points to some difficulties which will originate from it and which would be prevented if the filing of the motion would be limited by a term which would start from the moment when the decision has been served.

Another condition the author deals with and which is not mentioned by express words in the law, but results from the general principles of the securing of judicial protection, is that of the existence of a justified interest in the execution of the amendment. He examines this condition especially in relation to the cases, where the amendment is proposed by the prosecutor, the national committee or the social organisation.

In connection with the comment he gives on the problem of competence to decide on the amendment, he resolves some problems resulting from the special character of the regulation; this special character consists in the fact that if the court of the first instance does not allow the motion for an amendment, it submits it to the appeal court.

The author examines further the methods by which the court gets the basis for its decision on the amendment and the form in which the amendment is executed; in this connection he tries to resolve in an unformalist way certain complications arising when the amendment relates to a part of the decision which is contested by a legal remedy lodged by the other party. He resolves in this connection also and in a positive way the problem of the admissibility of a complaint for violation of the law against a decision on the amendment.

From the preceding analysis the author draws the conclusion, that the legal institution of the amendment of the grounds of a decision is not a legal remedy in the technical sense of the word, because its aim is not the abolition of a substantial incorrectness of the decision, but only the removal of a deficiency in its grounds,

and also because it doesn't involve a suspension of the legal liability of the grounds of the decision, because these have not, according to the law, a legally binding character. The definition he gives of the amendment of the grounds of a decision is therefore that of a legal remedy *sui generis*, the characteristic feature of which is the fact that its function does not consist in the protection of the rights of citizens and organisations, but in the protection of their justified interests.

According to the author's opinion, the importance of this new institution of the civil procedure consists on the one hand in the improvement of the legal protection of citizens and organisations and on the other hand in its educational effect which will operate also on the courts, forcing them to approach with greater care the elaboration of the grounds of their decisions; this will on the whole help to rise the cultural level of the judicial proceedings and decisions.